

ПОНЯТТЯ КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Максим Валерійович БОЙКО,

*Науково-дослідний інститут
публічного права, м. Київ*

В умовах розбудови України як правової та демократичної держави, а також з огляду на сучасні безпекові виклики, особливого значення набуває ефективне функціонування правоохоронної системи. Національна поліція України відіграє ключову роль у забезпеченні публічної безпеки і порядку, а серед її повноважень важливе місце посідають контрольно-наглядові. Вони охоплюють сферу безпеки дорожнього руху, дозвільну систему, обіг зброї, адміністративний нагляд за окремими категоріями осіб та інші напрями, у межах яких поліція не лише застосовує засоби державного впливу, а й реалізує превентивну та сервісну функції.

При цьому актуальність дослідження зумовлена термінологічною невизначеністю щодо співвідношення понять «контроль» і «нагляд», наявністю прогалин у законодавчому регулюванні та потребою адаптації національних норм до європейських стандартів. Тому з'ясування змісту контрольно-наглядових повноважень Національної поліції України має не лише теоретичне, а й практичне значення для підвищення ефективності правозастосування.

Поняття «контрольно-наглядові повноваження» ґрунтується на двох взаємопов'язаних категоріях – «контроль» і «нагляд». У науковій літературі контроль часто ототожнюють із перевіркою відповідності діяльності встановленим вимогам, однак такий підхід є надто вузьким. Контроль доцільно розглядати як комплексну діяльність, спрямовану не лише на виявлення порушень, а й на забезпечення законності, ефективності та своєчасне реагування на відхилення від установлених норм.

У цьому контексті показовою є міжнародна практика, відповідно до якої контроль є складовою системи регулювання, а його мета полягає у виявленні відхилень від установлених стандартів, усуненні порушень та запобіганні їм у майбутньому [1]. Такий підхід дозволяє розглядати контроль як інструмент забезпечення належного функціонування публічного управління, а не лише як окрему форму перевірки.

Важливою ознакою контрольної діяльності є її нормативна визначеність. Відповідно до статті 19 Конституції України [2] та статті 8 Закону України «Про Національну поліцію» [3], поліція зобов'язана діяти виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачені законом. Отже, контрольно-наглядові повноваження Національної поліції України мають бути чітко закріплені в нормативно-правових актах, передусім у нормах адміністративного права.

При цьому контроль не слід зводити лише до перевірки. Перевірка є однією з форм його реалізації, тоді як зміст контролю є ширшим і охоплює

спостереження, аналіз, оцінювання результатів, виявлення причин порушень і застосування заходів реагування [4, с. 481]. Саме тому визначення контролю виключно через перевірку не відображає його повної сутності.

Не менш дискусійним є питання співвідношення понять «контроль» і «нагляд». У законодавстві та частині наукових праць вони нерідко застосовуються як близькі або навіть тотожні, про що свідчить використання конструкції «державний нагляд (контроль)». Водночас більш переконливим видається підхід, за яким контроль і нагляд мають спільну мету – забезпечення законності, але відрізняються за змістом, методами та межами впливу на об'єкт [5, с. 154].

Контроль, як правило, передбачає не лише встановлення факту дотримання чи порушення правових норм, а й оцінку доцільності та ефективності відповідної діяльності. Нагляд натомість зосереджується насамперед на перевірці законності без втручання у питання доцільності управлінських рішень. Разом із тим на практиці ці форми діяльності часто перетинаються, особливо у сфері діяльності органів Національної поліції України.

Закон України «Про Національну поліцію» підтверджує, що поліція реалізує як контрольні, так і наглядові повноваження. Зокрема, вона здійснює контроль за дотриманням Правил дорожнього руху та правомірністю експлуатації транспортних засобів, а також нагляд у визначених законодавством сферах, зокрема щодо дотримання окремих вимог у громадських місцях [3]. Це свідчить про комплексний характер відповідної діяльності поліції.

У науковій літературі контрольно-наглядову діяльність визначають як окремий напрям, правову форму або функцію діяльності уповноважених суб'єктів [6–8]. Узагальнюючи ці підходи, доцільно розглядати її як практичну реалізацію владних повноважень, спрямованих на забезпечення законності, публічної безпеки та належного функціонування суспільних відносин у межах компетенції поліції.

Отже, під контрольно-наглядовими повноваженнями як основною складовою компетенції Національної поліції України слід розуміти нормативно визначену міру владного впливу органів і підрозділів Національної поліції України на відповідні суспільні відносини, що реалізується в межах встановленого предмета відання шляхом застосування контрольно-наглядових засобів з метою забезпечення законності, публічної безпеки і порядку, попередження, виявлення, припинення правопорушень та усунення умов, що їм сприяють.

Список використаних джерел:

1. Лімська декларація керівних принципів контролю: міжнародний документ від 01.01.1977. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: ogy.de/i4ip
2. Конституція України: закон України від 28.06.1996 № 254к/96 ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
4. Юридична енциклопедія : В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 1998. Т. 4 : Н – П. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2002. 720 с.

5. Галась І.А. Тимчасове вилучення майна як захід забезпечення кримінального провадження: дис. ... кандидата юрид. наук: спец. 12.00.09. Київ, 2019. 207 с.

5. Безкровний Є.А. Нагляд органів прокуратури за дотриманням законодавства про звернення. *Актуальні проблеми держави і права*. 2013. Вип. 70. С. 26–31.

6. Адміністративна діяльність органів поліції України : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В.В. Сокурєнка ; [О.І. Безпалова, О.В. Джафарова, В.А. Троян та ін. ; передм. В.В. Сокурєнка] ; МВС України, Харків, нац. ун-т внутр. справ. Харків; ХНУВС, 2017. 432 с.

7. Баклан О. Поняття та зміст контрольно-наглядової діяльності. *Прокуратура – Людина – Держава*. 2004. № 10. С. 41–47.

8. Варич О.Г. Економічні функції сучасної держави: природа, зміст, тенденції розвитку в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01. Київ, 2006. 206 с.